कृष्णजन्मचरित्र

आ ग्रंथ मेंपारी के छपियेहुसे

शहेर जैनपोलपाले

कृष्णदास मगनलाले

सुधारीने

अमदावादमध्ये

आकुंभारे अमीचंदना छापखानामां

छपाव्यो

संवत १९४५ सने १८५८

किंमत चार आना

कृष्णजन्माष्टमी विषे.

चंद्रावळा छंद.

ीधर हरिनी सेवा, महामंगलनु मूळ रे,
स आशा परिपूरण, आपे थई अनुकूळ ;
छे अनुकुळ ते कीधी, रीधि सीधि संपति सनति दीधी,
डी के हे शंकर रेवा, श्री मोरलीधर हरिनी सेवा. १

मोरलीधर मस्तक म्हारे, सदा बिराजे शीश रे.
ग रहो अनुकंपा आणी, ए आपो आशीश ;
पो आशीश ते अमने, दास जाणी जम दास त्रिकमने
शंकर शरणं त्हारे, श्री मोरलीधर मस्तक म्हारे. २

श्री वल्लभाधीस गोस्वामी श्री महाप्रभुजी आचार्यजी पुरुषोत्तम स्वरूपनी स्तुति.

श्री वल्लभ श्री वल्लभ वरमा, लेह जाणे ते जूजर ;
पूरण पुरुषोत्तम पुराणे, शास्त्रे पण समतूल ;
शास्त्रे पण समतुल सदाये, ले अवतार अनंत छे छाये,
कळीमां कलेवर धरियुं नरमां, श्री वल्लभ श्री वल्लभ वरमा.

श्रीवल्लभ वंश प्रसंस प्रतापी, जोतां न जडे
भूतलमां दृढ भक्ति स्थापी, कापी कष्ट करोड
कापी कष्ट करोड कीकरनां, शरणागत देवारां
दासना दासनी पदवी आपी, श्रीवल्लभ वंश.
श्रीवल्लभपद प्रीतसुं भजनी, तजनी अवर उपा
समरण शरण थाजे सुख सनमुख, दुख विमुख थै
दुख विमुख थई भयते भागी, उर अभिलाखा आश
दास आश धरिये पद रजनी, श्रीवल्लभपद प्रीतसुं भज.
प्रणय करी पंकजपद वंदु, श्री वल्लभ वंश विठ्ठलेशरे,
अभयदान आश्रितने आपे, कापे कोटी कलेश;
कापे कोटी कलेश कायाना, मत्त मोड्या उनमत्त मायाना
जन अनुग्रहथी आनंदु, प्रणय करी पंकजपद वंदु.
अंघ्री जन अनन्य समरीजे, अन्य न करीजे आश
त्रणे ताप तेने नव लोपे, पाप न आवे पास;
पाप न आवे पासे पलाजे, कलियुगमांहे कृतारथ थाजे,
ध्यान हृदमां दृढ थई धरीजे, अंघ्री जन अनन्य समरीजे
जडजंडथी पाखंड खंडी, दंडी दुरमती दूर;
करी प्रवेश प्रदेश करीने, पंथ प्रगटाव्यो पूर;

પંથ પ્રગટાવ્યો પૃષ્ટ પ્રતાપી, માલ તિલક ને મુદ્રા આપી,
સંપ્રદા કોઅ ન સાહામ વીચંડી, ખંડખંડથી પાખંડ ખંડી. ૮
શ્રીવલ્લભ વીઠ્ઠલ પદ વારજ, વંદુ વારંવાર રે,
બ્રહ્મસંબંધ કરવા ભૂતળમાં, અગ્ની મુખ અવતાર;
અગ્ની મુખ અવતાર તે ધાર્યો, દૈવી જીવનો દોષ નિવાર્યો,
કલીમાં કંઈ કીધાં મહા કારજ, શ્રીવલ્લભ વિઠ્ઠલ પદ વારજ. ૯
ચરણ કમળ ચિત માંહે ધરતાં, સેહેજ કરતા સેવ રે,
ભવદવનો ભવ ફેરા ન લાગે, ભય ભાગે તતખેવ;
ભય ભાગે તતખેવ તે તેહનો, અતુલ્ય પ્રતાપ અવનીમાં જેનો,
વાર ને પાર વારને તરતા, ચરણ કમળ ચિત માંહે ધરતાં. ૧૦

ઇતિ શ્રીવલ્લભાધીશ સ્તુતિ સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી નિજ ગુરૂ તીર્થ રૂપ શ્રી ચરણ નિવાસી
રેવાશંકરના ગુસાંઈની સ્તુતિ.

અગ્રસમગ્રમાં ઊગ્ર અધિકારી, નગ્ર નવિન નિવાસ રે,
શ્રીગીરિધર ગોવર્ધન રાજ, ગોસ્વામી ગુણ રાસ;
ગોસ્વામી ગુણ રાસ તે સ્વામી, શરણ થયો ચરણે શીરનામી,
અપુદાન અપરાધ નિવારી, અગ્ર સમગ્રમાં ઉગ્ર અધિકારી. ૧૧
ધરમ શીલ ને કુશલ કરમમાં, કેવળ કરૂણા કોસ રે,

नीतपुनीताने पुणगुण निर्मळ, नभ्मरीथ्म छे नीरदोषा ;
नभ्मरीथ्म छे नीरदोष सेवाओ, सरण साधु शंकर रेवाओ,
जले जरहो जवजुल जरममां, धर्म शील ने कुशल कर्ममां. १२
सरवने स्नेह सेवाओ सरओ, प्रभुता ओक प्रमाणरे,
गोस्वामी गोवरधनेशजी, सहुमां सुगन सुजाण ;
सहुमां सुगन सुजाण जणाओ, भ्रातमांहे सन्मान गणाओ,
नरमदा शीव नित नेगेनिरओ, सर्वने स्नेह सेवाओ सरओ. १३

इति निजगुरु स्तुति संपूर्ण.

अर्थ कविनी दिनता लाव.

शीरीनामी स्वामीने शरणे, पामी परमानंदरे,
कुआ जुआं जुआं प्रकरणनां, प्राकृतमांहे प्रबंध ;
प्राकृतमांहे प्रबंध बंधाणो, पावरपण पोतानो जणो,
आणरीोमां अवगुण आचरणे, शीरीनामी स्वामीने शरणे. १४
जुक्ति क्रमकाव्य जरा न जाणुं, नथी अभ्यास अनुप्रासरे,
मुढमती अती धुढगतमां, कविको विदनो दास ;
कविको विदनो दास कहेवाओ, चंद्रावळो करवा चित चाहु,
जेम तेम जडता अक्षर आणुं, जुक्ति क्रमकड जरा न जाणुं. १५
उत्तम अक्षर आपशो आणी, जणी जडमती जन रे,

पुरां प्रकरण थाओ परिणामे, पंडे थाठी पावंन ;
पंडे थाठी पावन प्रबंधे, सारु सकु छे सरव संबंधे,
सद्बुद्धि दो सारंगपाणी, उत्तम अक्षर आपशो आणी. १६

इति कविनी दिनता संपूर्ण.

अथ श्री गणपतीजी श्री सारदाजीनी ग्रंथना आरंभे मुख्य घटे तेनी स्तुति लावना.

प्रथम गणपतीनी लावना.

महामंगळमां मुख्य मनाओ, गुणनिधि गणपति देवरे,
सुध बुध दायक सुधबुध नायक, उत्तम सर्व अवेव ;
उत्तम सर्व अवेव ते जेहने, जरा प्रसिद्ध जगतीमां जेने,
प्रगरणमांहे प्रथम पूजाओ, महामंगळमां मुख्य मनाओ. १७

श्री सारदाजीनी लावना.

सारद शारद ओडे कहु, हे ते जोडी करपरे,
हरीगुण गावा हरख थयो छुं ने, गिरवी आपो गाथ;
गिरवी आपो गाथ तो गाउ, कीरतन करी कृतारथ थाउ,
शरण ताहारे ते सारु रहु, शारद शारद ओडे कहुं. १८

इति सर्वनी स्तुति संपूर्ण.

श्री कथा प्रारंभ.

श्रीभागवतना दशमस्कंधमांथी श्री कृष्णना जन्मनी भावना.

चंद्रावळा.

श्रावण मास महा सुखकारी, कृष्णाष्टमी अर्धरात रे,
रोहणी सुध बुध जोग शुभ सुंदर, करण बालव विख्यात;
करण बालव विख्यात तेवारे, ज्योतिष शास्त्र तणे अनुसारे,
नंद घेर सुत जन्म सुखकारी, श्रावण मास महा सुखकारी. १९

श्रीकृष्ण जन्म सांभळीने नंदरायजीना गोर गर्गाचारजी नंदरायजी पासे आव्या. आशिर्वाद दीधो. पछी तेमने मान आपीने शुभग्रहनुं पुछयुं, ते विषे.

पुत्र प्रगट थयो सांभळी काने, गुरुजी गर्गाचार रे,
नंदनिलय आनंदथी आव्या, आशीर्वाद उच्चार;
आशीर्वाद उच्चार ते कीधो, आघेथी अति आदर दीधो,
सनमुख जई लाव्या सनमाने, पुत्र प्रगट थयो सांभळी काने. २०

प्रोहितने पधराव्या पाटे, प्रेमे जोडी पाण रे,
कियो कुंवर थाशे कुळदीपक, कहो गुरुजी गुण जाण;

કોહો ગુરૂજી ગુણ જાણે તે જોઈ, સાંભળી સુખ પામે સહુ કોઈ;
લખીઆ રા સુજ લેખ લલાટે, પ્રોહિતને પધરાવી પાટે. ૩૧

શ્રી કૃષ્ણને ગ્રહ શા સારૂ જોઈએ તેની આશંકા થાય. તે પોતે પૂરણ પુરૂષોત્તમ છે પણ જગતમાં દેખાડવા સારૂ તથા ગ્રહ પંડે પાવન થાવા પ્રભુને શરણે આવ્યા. ઉત્તમ રૂપ દેવા એ ભાવના.

ગ્રહ સઘળા સેવા સુખ લેવા, આવીઆ રત્ન આગાર રે,
પૂરણ બ્રહ્મ પૂરણ પુરૂષોત્તમ, પણ સંસાર વિહાર;
પણ સંસાર વિહારની રીતે, જનમપત્રી લખી પ્રોહિત પ્રીતે.
દાસ થઈ મંગળ રૂપ દેવા, ગ્રહ સઘળા

अथ ग्रहना जोश गुरुजी कहे छे ते लावनी.

गृह गुण जोई गुरुजी बोले, बाळक बहु गुणवान रे,
सूर समुद्रनी साहेता करशे, असुर अधम अभिमान;
असुर अधम अभिमान ऊतरसे, प्रौढ पराक्रम पृथ्वीमां करशे,
त्रण लोकमां नही कोय तोले, गृह गुण जोई गुरुजी बोले. २४
दीर्घायु छे हिरा अखंडीत, अतुल्य प्रताप अवनी रारे,
अनंद छे ग्राहि अमर आगरो, अहोनिश ध्याने धरी;
अहो निश ध्याने धरी ते थरशे, विपुल विश्वमां जश विस्तरशे,
प्रणम्य प्रणाम करशे महापंडित, दीर्घायु छे हिरा अखंडित. २५
शे, हरशे भूमी भार रे,
ते, ऊदर थश्यो अवतार;

ત્રણ વેદ રસલીના આમ્રણ, ચૈલ પલ્લવ ચોડે ચિત્રામણ. ૩૩
ધામ ધામથી ધાઈ ધસમસતી, અંગ ઉમંગ અપાર રે,
કુમકુમ આઢ્ય સિણગાર લરકાલો, શોભતાં સેહેજ શ્રંગાર;
શોભતાં સેહેજ શ્રંગાર શરીરે, અતી અનુપમ રૂપ રુચીરે,
દર ગુનેણી હસતી મસમસતી, ધામ ધામથી ધાઈ ધસમસતી. ૩૪
મેહેરને ઘેર શોહેર સકુ મળીયું, રૂળીયું આઈ અમાણ રે;
મંગળ ગીત પ્રીતથી ગાયે, ગાયે લઈ ગોવાળ;
ગાયે લઈ ગોવાળ તે ગરબે, વાયે વાજીંત્ર સાંમટાં સરવે,
ગાજી રહ્યું વ્યાપ્યું ગોકુળીયું, મેહેરને ઘેર શોહેર સકુ મળીયું. ૩૫
ગોપી તનિયા રોપી લઈને, ગોપ ગોરસને ઘૃતરે,
દુધ ઘી દધિ છાંટ દિસો દિસ, નંદનીકે તે નૃત્ય;
નંદનીકે તે નૃત્ય તે કરતા, ગયા ગોકુળ ગલિયે ગલી ફરતા,
એમ ઉલા આંગણમાં લઈને, ગોપી તનિયા રોપી લઈને. ૩૬

અથ જાતકર્મ વિધિ દાન.

નંદ નિલય આનંદથી આવી, ઊભાં અજીર મોઝાર રે,
જાતકર્મ કરવા કુશી કર લઈ, ઝાંઝ ઝાલર ઝણકાર;
ઝાંઝ ઝાલર ઝણકાર તે થાએ, પૂરણ પ્રેમે પિતૃપુજા એ,
જાચ્યા જાંગર દીધા લૂટાવી, નંદ નિલય આનંદથી આવી. ૩૭

અથ દાન વગેરે નંદરાયજી કરે છે તેનું વર્ણન.

દિવ્ય દંતી ગુણવંતી ગાયે, દ્વિજને દીધાં દાન રે,
ભાત ભાતનાં ભૂષણ આવે, પેર પેરનાં પરિધાન;
પેર પેરનાં પરિધાન પેરાવે, માગતાં માગણને મેહેર આવે,
તોયે નૃપતિ તૃપતિ નવ પામે, દીવ્ય દંપતી ગુણવંતી ગાયે. ૩૮
સાત શૈલ્ય તિલના તે દાણે, રત્ન મેળવી માંહે રે,
સ્વસ્તિવાચન કરી વિપ્રને આપ્યાં, અંગ ઉમંગ ઉત્સાહે;
અંગ ઉમંગ ઉત્સાહે તે ઉપરથી, પુષ્પ વૃષ્ટિ પામે સુરપુરથી,
વ્રજનારીનાં ભાગ્ય વખાણે, સાત શૈલ્ય તિલના તે દાણે. ૩૯
અશન વસન અતિ ઓપતા અંગે, આપ્યાં એમ અનેક રે,
સુંદરિયો સહુને શણગારી, વદિને વિનય વિવેક;
વદિને વિનય વિવેક કરીને, જસોમતિ કહે જુવતીને ફરીને,
દે આશીશ ઉછરંગ ઉમંગે, અશન વસન અતિ ઓપતાં અંગે. ૪૦

અથ શ્રી શિવજી શોભા જોવા પધાર્યા તે સમયનું ખ્યાલામેં જોગી જસ ગાયા એ કિરતની ભાવના.

પ્રકરણ બીજું.

એક અવધુત વિભુત તન ધારી, અભ્રુત ઉજ્વલ અંગે રે,
અકળ અનુપ સકળ સુર સેવે, અદ્રિ સુતા અરધંગ;

अद्रिसुता अरधंग ते आणी, डमरु डाक पिनाक छे पाणी ;
देवा शिव शंकर शुलधारी, अेक अद्भुत विलुत तन धारी. ४१
आंगणे आवी अलक जगावी, दीधो शींगी सोर रे,
नंदराणी गभराणी घरमां, ओरडमां लीधो किशोर ;
ओरडमां लीधो किशोर ते जईने, माता मनमां विस्मय थईने,
सुतने लीधा हृदय लगावी, आंगणे आवी अलक जगावी. ४२

श्री जसोदाजीनां वाक्य श्री शिवजी प्रत्ये.

जसोदा जोगीराजने जंपी, जावजरी जरपूर रे,
ल्यो भिक्षा रक्षा करो सुतने, दृष्टि लागे रहो दूर ;
दृष्टि लागे रहो दूर दिगंबर, पेहेरो तो आपुं पट अंबर,
हर उत्तर हवे दे छे हरखी, जसोदा जोगीराजने जंपी. ४३

श्री शिवजीनां श्री जसोदाजी प्रत्ये वचन.

आद्य पुरुषने अलख निरंजन, जे अनंत अविनाशी रे,
रोम रोम ब्रह्मांड जमे ते, पडख्यामां लेई पास ;
पडख्यामां लई पास पलंगे, जगरक्ष जाणीने उछरंगे,
अंबुज आंखे आंजती अंजन, आदि पुरुषने अलख निरंजन. ४४

अथ श्री जसोमतिना विचार संबंध जाणवा.

श्रवण सुणी शुभ वेण शंकरनां, आव्यो मन विचार रे,

कारमो केम लेछे जाडी कुंअरने, सर्वांगे सुकुमार ;
सर्वांगे सुकुमार शरीरे, शिश सकुचाये सीत समीरे,
वचन जजे केम जोगेश्वरनां, श्रवण सुणी शुलपणशंकरनां. ४५

अथ श्री शिवजी जसोदाजीने कहे छे.

जसोमति बीजनुं कांछन जायुं, साचुं कहुं सुण वेणने,
अंतरमां अभिलाष्या एवी, नंदकुंअरने नेण ;
नंदकुंअरने नेण निहाळी, पुत्र पधराव्य वचन प्रतिपाळी,
रूप जोई रूदियामां राख्युं, जसोमति बीजनुं कांछन जायुं. ४६

श्री जसोदाजीए शिवजीपासे श्रीकृष्णने पधराव्या. पछी एक एकनुं ओळख्याण थयुं ते विशे

जल करी जसोदा महतारी, बाळक लावी ब्हारे,
दरसन करी दिगंबर रीझ्या, उमंग्या अंग अपार ;
उमंग्या अंग अपार अविनाशी, कर्युं कुतोहल कैलासवासी.
तांडव नृत्य कर्युं त्रिपुरारी, जल करी जसोदा महतारी. ४७
परस्पैरे प्रभुताए परख्या, रीझ्या हृदय मोझाररे,
अद्भुत अविगतीनी गत देखी, तृप्त थया त्रिपुरार ;
तृप्त थया त्रिपुरार ते टाणे, अन्यो अन्य जन्यो मनजाणे,
हरखीया हरी हर हृदये हरख्या, परस्पैरे प्रभुताए परख्या. ४८

श्री शिवजी जसोदाजीने कहे छे.

ब्रह्म पोढ्या छे पारणे रे बाई, कंस केशीनो काळ रे,
लिला करवा थया सघु वेशे, देवमां देव दयाळ;
देवना देव दयाळ दुःख हरता, सर्व सृष्टिने महासुख करता,
कोटि अवतारनी करणी कमाई, ब्रह्म पोढ्या छे पारणे बाई. ४९

श्री शिवजीए जसोदा मातानां भाग्यनी प्र-
शंसा करी ते विशे.

त्रणे लोकतणो ने त्राता, श्रुति शास्त्रनुं सार रे;
पुत्र थईने पारणे पोढ्या, उदर धरी अवतार,
उदर धरी अवतार ते आपे, जे जोगीने नजरे न आपे,
तेने लाड लडावी लावे माता, त्रणे लोकतणो ने त्राता. ५०

श्री कृष्ण अने शिवजी बेय जुगल स्वरूप-
नी स्तुति.

श्रीधर शशिधर रमा उमाधर, शिव केशव सरवेश्वर,
गोधर गंगाधर ने नगधर, पन्नगधरनी सेव;
पन्नगधरनी सेव जे करशे, ते पाप परितापने हरशे,
हेते करीने भजो हरि हर, श्रीधर शशिधर रमाउमाधर. ५१

श्री शिवजी प्रसन्न थईने श्रीकृष्णने आशी-

वंदन करीने दंडवत करी पोताने धामे पधार्या.

शीशनामी आशीश दईने, हरी पाम्या आनंद रे,
धन वसुधा व्रजवासी वनिता, धन्य जसोदा नंद ;
धन्य जसोदा नंद नर नारी, विश्वमां ख्यात विख्यात वधारी,
पछे पधार्या प्रसन्न थईने, शीशनामी आशीश दईने. ५२

इति जन्म प्रकरण संपूर्ण.

अथ श्री कालिनाग नाथ्यानुं प्रकरण त्रीजुं.

वळी विवेक करी वखाणुं, प्रभुए पराक्रम कीध रे,
हाथथकी हळवे करजोए, दडो दोडवी दीध ;
दडो दोडवी दीध ते दडियो, जई कालिंदी धरामां पडियो,
इच्छा आपणथी सहु अकळाणुं, वळी विवेक करी वखाणुं. ५३

पाछळथी पधार्या पोते, पाणीमां करी प्रवेश रे,
नागण नागण नयणे नरखी, करती घणुं कलेश ;
करती घणुं कलेश ककळती, गदगद कंठे थई गळगळती,
मोह पामी मुख सुखमां जोते, पाछळथकी पधार्या पोते. ५४

नागणियो श्री कृष्णने पुछे छे.

कोमळ कमळ कुसुमथी काया, सर्वांगे सुकुमार रे ;
कम आव्यो कहे केनो कुंवर, नाम दे ने निरधार ;

જનમ દેને નિરધાર તે મુએ, મૃત્યુ માગી લીધું શીં કુએં,
માતતાતે ઉતારી માયા, કોમળ કુમળ કુસુમછે કાયા. ૫૫

શ્રીકૃષ્ણ નાગણિયોને ઉત્તર દેછે.

નાગણી નીર ભરો કાં નેણે, નિશ્ચે કહુંછું નામરે,
કાહાન કુંવર હું નંદજી કેરો, ગોકુળ મારૂં ગામ;
ગોકુળ મારૂં ગામ તે ગમતું, દુષ્ટ દુર્મતિ કોય નથિ દમતું,
નિર્વિષ નીર કરવું હું વેણે, નાગણ નીર ભરો કાં નેણે ૫૬

નાગણિયો શ્રીકૃષ્ણને કેહેછે.

વપૂ વિત્તને વધે વિચારી, વધુને વદને વાતરે,
શુણશો સર્પનો દર્પ ઉતારશો, કરશો કાળી ઘાત;
કરશો કાળી ઘાત તે નાહારી, માટે માનિ શિખામણ મારી,
પ્રથમ કરૂં પરિણામ વિચારી, વપૂ વિત્તને વધે વિચારી. ૫૭

શ્રીકૃષ્ણ નાગણિયોને કહેછે.

કાળનો કાળ હું કાહાન કેહેવાઉં, નાગણ નિશ્ચે જાણરે,
નાક વીંધીને નાથ લઈ ઘાલું, આલું હાથિ નિરવાણ;
આલું હાથિ નિરવાણ આપથી, આંહી આવ્યો છું એક અરથથી
કુમળ કંસને કાલ લઈ જાઉં, કાળનો કાળ હું કાહાન કેહેવાઉં. ૫૮

એવી રીતે શ્રીકૃષ્ણ અને નાગણિયોની વાર્તા

सांभळी काळीनाग नाठ्यो, अने श्री कृष्ण नी
साथे युद्ध करवा मांड्युं ते विषे.

विषम वेण लाग्यां विषधरने, काळो कीधो क्रोधरे,
बळ करीने बळ बंधुने बाझ्यो, वाध्यो घणो विरोध;
वाध्यो घणो विरोध ते वळग्यो, अंगथी अहि नथाये अळगो,
सहज क्रीडा सरखुं श्रीवरने, विषम वेण लाग्यां विषधरने. ५९
प्रभुए प्रौढ स्वरूप धरीने, एवुं वधार्युं आपरे,
कंध कुटे पण बंध न छुटे, संधथी तुटे साप;
संधथी तुटे साप सकुलांणो, आरतथी अहिपति अकुलांणो,
कुली नागणी नमन करीने, प्रभुए प्रौढ स्वरूप धरीने. ६०
नाक वींधीने नाथ नाखी घाली, नाथ्यो नंदकुमाररे,
नंदने मन आनंद थयो नरखी, हरखी जसोदा नार;
हरखी जसोदा नार ते भजतां, गोपमां थयो संतोष सांभळतां,
चोंहो दिशेथी सउ आवियुं चाली, नाक वींधीने नाथ नाखी घाली. ६१

अथ पूतनानां पराक्रम. प्रकरण चोथुं.

परस्पेरे परियाण करीने, पुतना पापण नाररे,
तेडी कह्युं तत्क्षण तुंज, शिशुनो कर संघार;
शिशुनो कर संघार सधावी, गोकुळ महर तणे घेर आवी,

હળવે હળવે લઈ હરીને, પરસ્પેર પરિચાણ કરીને. ૬૨
ધાઈ ધરીને ધાઈ ધવરાવી, ઉપર કરીને ડાંન રે;
પરપંચે પ્રભુને પોઢાડી, ઓઢાડી પરિધાન;
ઓઢાડી પરિધાન તે અંગે, બબણા બોલે વિધવિધ રંગે,
વળગતા વનિતાને વધુ ધરાવી, ધાઈ ધરીને ધાઈ ધવરાવી. ૬૩
પ્રાણ પીધો પયપાન કરંતાં, પૂતના પામી પીડ રે;
બાળકમાં આવડું બળ ક્યાંથી, રીસમાં પાડે રીડ;
રીસમાં પાડે રીડ તે રોતે, પ્રભુની ગતિ દીધી જનનેતે,
વારે ન થૈ વૈકુંઠ વરંતાં, પ્રાણ પીધો પયપાન કરંતાં. ૬૪

શ્રી કૃષ્ણનાં બાળચરિત્ર પ્રકરણ.

પ્રબળ પ્રલંબ ધેનુકને ઢાળ્યો, અઘ બગ આદિ અસૂર રે;
વિકટ શકટ સુતાં સંહાર્યો, ચરણે કીધો ચૂર;
ચરણે કીધો ચૂર વિચાર્યો, તતક્ષણ તરુણાવર્તને તાર્યો,
દવ દાવાનળ કરથી ટાળ્યો, પ્રબળ પ્રલંબ ધેનુકને ઢાળ્યો. ૬૫
એમ અનેક અસુર ઉડાડ્યા, પ્રભુની કીધી વાર રે,
ભવ ભારત હરવા અવતરીઆ, ભૂમિ ઉતારવા ભાર;
ભૂમિ ઉતારવા ભાર ભૂતળમાં, થૈને ગ્વાલ ફર્યા ગોકુળમાં,
સુત ભણી રાણી રમાડ્યા, એમ અનેક અસૂર ઉડાડ્યા. ૬૬

કસ ત્રોડે ને વછ વછોડે, ફોડે માખણ માટ રે ;
ઠામ ઢોળે ને ધામ ઢંઢોળે, ખંખોળે છે ખાર ;
ખંખોળે છે ખાર તે ખાંતે, આવી આણ કરે એકાંતે,
કરગરાર કરતો કર જોડે, કસ ત્રોડે ને વછ વછોડે. ૬૭
ઘરધણી લેઈ ઘરમાં પેસે, ગોતે ગોરસ ઘૃત રે ;
સુખેથી સકુના મુખમાં મેલે, દુખ દે છે દિનપ્રત ;
દુખ દે છે દિનપ્રત તે દાહાડે, તાણીને તાળાં ઊઘાડે,
બાપડુ થઈને બારણે બેસે, ઘરધણી લેઈ ઘરમાં પેસે. ૬૮
મારગમાં મટુકી ઊઘાડી, દાહાડી માગે દાણ રે ;
વગડે પણ જગડે જુવતિને, જનની જીવન પ્રાણ ;
જનની જીવણ પ્રાણ તે જાણી, સુતને દ્યો શિખામણ વાણી,
કુંસને કહું તો મુંડે કાહાડી, મારગમાં મટુકી ઊઘાડી. ૬૯
રાણગર પણ ઘરમાંહે સાહે, આણ ઘર કરે અપાર રે ;
વારે વારે વારે તો જવ, હારે નંદકુમાર ;
હારે નંદકુમાર ન જાણે, છેડ કરે ને છેડલો તાણે ,
વળગે ને વળી વાંસળી વાહે, રાણગર પણ ઘરમાંહે સાહે. ૭૦
નાહિયે ત્યાં પણ નીર ઉછાળે, વળી કરે વણજા કરે ;
ચીર ચોરીને ચતુરા કેરાં, ચડે જઈને ઝાડ ;

चडे बर्हने जाय ते लाडे, अमे उदकमां अंग उघाडे;
निर्लज नीच्यो पर्छ निहाळे, नाहिये त्यां पण नीर उछाळे; ७१
प्रसन थईने वसन न आपे, हसे करे विलासरे,
नीरमां नग्न शरीर सहुनां, अबळा अति उदास;
अबळा अति उदास उघाडे, कुरथी लई कुकूल देखाडे,
सुंदरीने सोहने संतापे, प्रसन थईने वसन न आपे. ७२

जसोदाजी गोपीओने कहे छे.

कोण कहे कांनुडो कूडो, पेहे शुं बोलो आळरे,
शुं समजे सुत शिशु सकोमळ, अबळा आपो आळ;
अबळा आपो आळ ते आवी, बांहे झालीने शोभतावी,
शाणीओ उत्तर दीधो कूडो, कोण कहे कांनुडो कूडो. ७३
अनेक उत्सवो बाळ चरित्रो, कीधां अपरंपार रे,
श्रीकृष्ण राधाजी करो, व्रज वधु सहित विहार;
व्रजवधु सहित विहार व्रजमां ये, एवी लीला अवनीपर थाये,
गाय शुणेथी थाय पवित्रो, अनेक उत्सवो बाळचरित्रो ७४
व्रजमां व्रजवासी वधु संगे, व्रज वृक्ष मांहे विहारे;
वृंदावनमां रास रम्या अति, नागरी नंदकुमार;
नागरी नंदकुमार ते प्रेमे, सदा सभर कुस्नेहे प्रेमे,

रेवारांकुर लले उमंगे, व्रजमां व्रजवासी वधुसंगे. ७५

बाळचरित्र.

रासरमणने नृतकप्रकाशन, अवर चरित्र अनेकरे,
कलिमांहे कीधां घणां कृष्णे, वरणवुं शो विवेक;
वरणवुं शो विवेक वारिये, आगमशास्त्रे जाण्युं प्रमाणिये,
प्रगट्या प्रभु निवारण त्रासन, रासरमणने नृत्यकप्रकाशनु; ७६
गिरिधार्यो वरषाने वार्यो, संहार्यो शकटासूररे,
कंस मार्यो तरुणाव्रत तार्यो, चूर कियो चाणूर;
चूर कियो चाणूर चपरिये, कीधी कोटी कुणा कुपरिये,
नागनाथीने दोष निवार्यो, गिरि धार्यो वरषाने वार्यो. ७७

श्रीराधिकाजी श्रीकृष्णथी रीसाई गयां त्यारे श्रीकृष्णे ललिताजीने श्रीराधिकाजीने मनाववा सारु मोकली ते विशे.

कौस्तुभकंठ हरिये धरी, लेई पोतानी छायरे,
सोहेले सोभ्यताणे सांदेहे, मान धर्युं मनमांय;
मान धर्युं मनमांय मुजाणी, ओळी करी अति अकुलाणी,
कहुं लहुं नहीं काने करी, कौस्तुभकंठ हरीये धरी. ७८
आणेवाळ करिआळ[1] उपनियुं, मानवेलीनुं मूळरे;

१ कपारो.

अंग अंग ओढणी अबळाने, आभरण दिव्य दुकूल ;
आभरण दिव्य दुकूल देखाणी, प्रतिपाळी पार्श्व महिपांणी,
सर्वशरीर समर्पी राखियुं, आनंदथाल उर आण उपजियुं. ७९
राधा राणी रीसाणी जाणी, जोई नंदकुमार रे ;
मनमांहे मुंझाई घणा, तेडावया तैयार ;
तेडावया तैयार ते थया, दूती तेडी समाच्यार सुकडस्या,
श्रीमुख बोले मृदुलता वाणी, राधा राणी रीसाणी जाणी. ८०
सखी सयाणी मोकली श्यामे, श्यामाने समजावरे,
जेम तेम करी जई जुवतीने, ततक्षण तेडी लाव ;
ततक्षण तेडी लाव ते राणे, पुरजन दुरजन होय न जाणे,
अस्य कल्पना कीधी श्यामें, सखी सयाणी मोकली श्यामे. ८१
मननी वात मोहननी जाणी, चाली चंचळ नार रे ;
थडवड थडवड चरणे चांपे, ज्यां वृषभान कुमार ;
ज्यां वृषभान कुमार त्यां गई, करजोडीने ऊभी रही,
मुखथी बोली मधुरी वाणी, मननी वात मोहननी जाणी. ८२

श्री राधिकाजीने ललिताजी कहे छे.

प्रेमदा तुं क्यां पीउ छळीने, पोढी रही पलंगरे,
करगरी क्यारनी कहुं छुं कामनी, छांड आळस तजि अंग ;

ઉઠ આળસ તજિ અંગ અજ્ઞાની, તું મોહનના મનમાં માની,
પ્રીત રીતથી જીત નથી ને, પ્રેમદા તું કાં પીઠ દઈને. ૮૩

કૃષ્ણ તણુ કહ્યું રાધા સાહેલી, સજી સહુ શૃંગાર રે,
જુક્તિ જાણ નો ભાગ્ય મોહનશું, તાણમાં તાણ અપાર ;
તાણમાં તાણ અપાર તે પામે, જુલ્યમાં અંતર મનની જાગે,
મુખથી બોલ મરજ્યાદ મેલી, કૃષ્ણ તણુ કહ્યું રાધા સાહેલી. ૮૪

હારી યારીને હરિ નેણી, મુકતી નથી મરોડ રે ;
લાડલી સીધી વાત ન મેલી, કીધી કુળા કરોડ ;
કીધો કુળા કરોડ હો કામા, સમાન ઉત્તર દીધા શ્યામા,
એવી ન દીઠી એકુલ વેણી, હારી યારીને હરિ નેણી. ૮૫

વનિતા વિનય વિવેક કરીને, વિનવી વારંવાર રે ;
અક્ષર એક ન લાગ્યો અંગે, આવડો શો અહંકાર ;
આવડો શો અહંકાર ઉરમાંહે, વાતમાં રાત ગઈ વેળું વાહે,
હવે હેત નહીં રહે હરિને, વનિતા વિનય વિવેક કરીને. ૮૬

મેલ રીસ કહું શિશ નમાવી, નેહ નિપુણ ગુણ નાર રે,
વાલમ વિરહ વ્યથા હરવાને, કરવા વિવિધ વિહાર ;
કરવા વિવિધ વિહાર તે વનમાં, મેહેર આણ્ય મ્હારી તું મનમાં,
સમય જોઈ છે સમય સમાવી, મેલ રીસ કહું શિશ નમાવી. ૮૭

હરિ કરી હેત સંકેત સિખાવ્યા, ચેત ચતુર ચિતમાંય રે,
ઓળખે નહીં અવસર આગળથી, પાછળથી પસતાય;
પાછળથી પસ્તાય તે પોતે, પુનરલાભ જડે નહિ જેતે,
ભરમમાં ભાવ સરવ સંભળાવ્યા, હરિ કરી હેત સંકેત સિખાવ્યા. ૮૮
સોળ સહસ્ત્ર સુશીળ છે શ્યામા, બીજી વળી બહુ ખાણ રે,
હાથ મારે હરિ ઐણાક્ષી હમણાં, તેડાવું તતકાળ;
તેડાવું તતકાળ તે તરુણી, ચતુર શિરોમણિ ચંપકવરણી,
સમજ શ્લેષ કરી તનિકામા, સોળ સહસ્ત્ર સુશીળ છે શ્યામા. ૮૯
સુંદરી સાંભળ શ્રવણ દઈને, કહું કહાનની વાત રે,
તું સરખી તરુણી ઘણી તેને, રંગ રમે દિન રાત;
રંગ રમે દિન રાત એ સાથે, માટે વાંક તું લેમાં માથે,
માન મેલી વેહેલી મળ્ય જઈને, સુંદરી સાંભળ શ્રવણ દઈને. ૯૦
દૂતી કેહે સુતી શું રાજ્યા, રૂતી રહો કાં આમ રે,
ક્રોધ કીધમાં છકી ગઈ તું, ભરમાવી ગઈ ભામ;
ભરમાવી ગઈ ભામ કોઈ બીજી, તેણે તારુણી તું મુજને ખીજી,
એવી કુમત પઈ તું નિર્લજ્યા, દૂતી કેહે સૂતી શું રાજ્યા. ૯૧
ક્રોધ રોષથી બોધ ન લાગે, રોષથી વધે વિરોધ રે,
જોય જુવતી જાઓ નવ કીને, મેલ અહંપદ ક્રોધ;

मेल अहंपद आप जे लीधी, क्रूर कठिण करणे करी दीधी,
कृपा विना केम संदेह भागे, क्रोध रोधथी बोधन लागे. ९२

श्री राधिकाजी श्री ललिताजीने कहे छे.

कपटी कांहानजी कीर्ती करती, जाणती नथी लगाररे,
भमरपरें घर घरनो भोगी, वनिता कांनवचार ;
वनिता कांन वचार विचारी, आंही वदछ तुं वधु वधारी,
वचली वात में पेमभा वरती, कपटी कांहांननी कीर्ती करती. ९३
विलसे वसंत वनमाली वनमां, रही रस रंग मोझाररे,
नंदलालने नेंणें निरखी, थारो हरख अपार ;
थारो हरख अपार ते तुंने, एवुं मन निश्चे छे हुंने,
तरुणी तुल्य पछे रहीश तुं तनमां, विलसे वसंत वनमाली वनमां. ९४
राधे रोस रसीया शुं छोडी, विलस वसंत वनमांयरे;
सघन कुंज तरणी[१] तनयातट, खेलने अति उत्साह ;
खेलने अति उत्साह करीने, रसभरी रामा रिझवतुं हरीने,
हवे हठीली हाट त्रोडी, राधे रोस रसिया शुं छोडी. ९५
षट रितुमां वसंत रितु रुडी, कलरव[२] कोकिल कीररे ;
वनवेली अलबेली सरवे, सुंदर सीत समीर ;

---

१ तरणी एटले सुरज. २ हंस.

र सीत समीर ते वहे, उन्मद भमरो मंडली रहे;
वनमांहे फुली केशुडी, जेह रितुमां वसंत रितु रुडी. ९६
अलबेली टोळी कां जागी, रसमय आ रितु राजरे,
व्रजनी सजनि शृंगार सोहता, तजिनी लौकिक लाज;
तजनी लौकिक लाज ते सरवे, गुण गुणवंत अंत नहि गरवे,
कर विहार वालम कर वळगी, अलबेली टोळी कां जागी. ९७

श्री राधाजीए वसंत विहारना दिवस सांभळीने तरत पोतानो गर्व मुकी श्रीकृष्ण साथे खेल करवा आव्यां ते विशे.

रोम रोम रस थयो राधाने, रह रह्यो नहि रोषरे,
सही वायक सुखदायक श्रवणे, सुणतां थयो संतोष;
सुणतां थयो संतोष शरीरे, तरुणी चाली तरणीजा तीरे,
खोली बाळ तज्यो बाधाने, रोम रोम रस थयो राधाने. ९८
पत्र लख्या सरवत्र संभळावो, सोंप्या समीर सुजाणरे,
पृथवी पर पळमां पोहोचाडे, जुवती जनने जाण;
जुवती जनने जाण जरुर करवुं, आज्ञा आपी तेम अनुसरवुं,
समय तजी शरणे भुज आवो, पत्र लख्या सर्वत्र संभळावो. ९९
अली तुं आगळ डागळ आवी, वांचे विविध विहंगरे,

ચક્રવર્તી થયો ચોહોદશી ચતુરા, અવની માંહે અનંગ;
અવની માંહે અનંગ અહંકારી, રમતો ગમતો ને નરનારી,
રેહેમ હવે રચવી સાચી, અલી તું આગળ કાગળ આવી. ૧
રસમાં રસ રાધાને વાધ્યો, અધિક અંગ અનંગ રે,
સખી વાયક શ્રવણે અધિકેરો, ગુણી માન કર્યું ભંગ;
ગુણી માન કર્યું ભંગ નિજ પિયથી, સુખ વસંત લહ્યું ઘણું કયથી,
ખેલ કરવા કુલેરા તનિ આવ્યો, રસમાં રસ રાધાને વાધ્યો. ૧૦૧
ચાલી ચતુર ચપળ ચાલેથી, ખાંતે કરવા ખેલ રે,
કરચાંમી કરની પિચકારી, શિર કેસરની હેલ;
શિર કેસરની હેલ લઈને, છતવા લતી છેરા અરીને,
શ્રમ જળ સજળ વહે ભાલેથી, ચાલી ચતુર ચપળ ચાલેથી. ૧૦૨
રિતુ રાજનું રાજ થયું રાધે, રતિપતિ પાસ પ્રધાન રે,
સંજોગી ભોગી સુખદાયક, માનવતીનું માન;
માનવતીનું માન મુકાવે, લોકલાજ ચરચા ચૂકાવે,
વિલસે હસે વિરોધ ન વાધે, રિતુ રાજનું રાજ થયું રાધે. ૧૦૩
ચડ્યો મેન લઈ સેન સમરાણે, પેહોપ બાણ લઈ હાથ રે,
જતિ જોગી તપસી સન્યાશી, તપમાં પડ્યું ભંગાણ;

तेमां पण लंगोट ते त्याग्या, नग्नपणे नीसरीआ नागा;
गिरि घडवर आव्युं केडाणुं, मच्यो मेन लई सेन सपराणुं. १०४
संजोगी लोगीने आपे, महा सुख थई सहायरे,
हास विलास विविध विधकेरा, रात दिवस रितुराय;
रात दिवस रितुराय रसरीते, प्रसन पुरुष प्रमदानी प्रीते,
संत दासने दुःख संतापे, संजोगी लोगीने आपे. १०५
मंत्र मुकियो महामुनि भारे, आपियो ए उपदेशारे,
विषय विलास विधा विधकेरो, अपणाने आवेश;
अपणाने आवेश ते आवे, अंगो अंग उछरंग उपजावे,
आसन करीने उर आगारे, मंत्र मुकीओ महामूनि भारे. १०६
नवुं नव पल्लव नेणे नरखी, हरखी हईया मांयरे,
व्रजवनिता वनचारे वेगे, नमनां धारे न्याय;
नमनां धारे न्याय उमंगे, रमवाने सुंदरवर संगे,
सुंदरी सरवे सरखी सरखी, नवुं नव पल्लव नेणे नरखी. १०७
मतुं करीने मानुनी मनमां, आभ्रण सज्यां अंगरे,
साडी सोंधे लरी सुगंधीत, कंचुकी केसर रंग;
कंचुकी केसर रंग ते रुडी, अकडे आणने पकडे चूडी,
उदियो अनंग ततक्षण तनमां, मतुं करीने मानुनी मनमां. १०८

પ્રફુલિત લલિત લતા રહી લેહેકી, મહી ગેહેકી રહ્યા મોર રે,
મધુકર નિકર ચકોર ચાતકપિક, શુક સારસના સોર ;
શુક સારસના સોર સુહાવે, ઉરમાંહે ઉત્સાહ ઉપજાવે,
ખાણ દેખી બહુ બોલતી બેહેકી, પ્રફુલિત સલિત લતા રહી લેહેકી. ૧૦૯
કુંદી કુંદ કોમળ કમળ કરણી, કેતકીને કણવીર રે,
સુમન સુગંધિત સકળ શુશીતળ, સુંદર વહે સમીર ;
સુંદર વહે સમીર સુખકારી, વયવનિતાનો વિરહ વિચારી,
ચોંપે ચાલતી ચંપક ચરણી, કુંદી કુંદ કોમળ કમળ કરણી. ૧૧૦
લાડલી લેહેકંતી લઘુવેણી, રાધિકાજી રસરાસ રે,
હરિનું મન હરીને હરિનેણી, હળવે કરતી હાસ ;
હળવે કરતી હાસ તે હેતે, ભામની ભેળી થઈ સંકેતે,
ચાક વિરણ્ય ને છાકુષે સિસેં, લાડુસી લેહેકંતી લઘુવેણી. ૧૧૧

શ્રી રાધાજી ગોપાંગનાઓને બેલ વિશે કહે છે.

આજ ગોપી સહુ લાજ લોપીને, રોપીને રિતુ રાજ રે,
છળબળ કળથી સકળ અકળ રહી, કરવું છે એક કાજ ;
કરવું છે એક કાજ તે કરીએ, ભોળવીને ભૂધરને ભરીયે,
કેળિમાં શું કરે કાહાન કોપીને, આજ ગોપી સહુ લાજ લોપીને. ૧૧૨
ચંદ્રલાગ્યા ચંદ્રાવળી ચંચળ, ચક્ષુએ કરતી ચેહેન રે ;

पणम्यांहे प्रभुपासे पोहोती, वांसे वनिता वेहेन;
वांसे वनिता वेहेनने वेहेतुं; लोक लाजने केयनपि लेवुं;
रीयामे परत्यो सानमां संयय, यंद्रभागा यंद्रावली यंयळ. ११३

श्रीकृष्ण सखा सहित श्रीराधा साथे खेल करे छे.

सुंदर श्याम सांमळा याल्या, यांपी उगलां यार रे,
आपोआप आवीने ऊभा, वयमां करे वियार;
वयमां करे वियार विसांमे, हारे हारने हांसु थारो,
गेंद गुलालना गोटयां घाल्या, सुंदर श्याम सांहांमळा याल्या. ११४
गई गुलाल ललिता करमां लई, करवा रसनी राड रे,
छोपी छबीली छणपी छांरे, अंतरमां नहि आड;
अंतरमां नहि आड लगारे, लेरतां लाव जणावी योत्यारे,
महा सुख लीधुं उत्सव अत्सव पई, गई गुलाल ललिता करमां लई. ११५
मुख मंजन करी अंजन केरी, कीधी काजळ रेख रे,
केसर घोळी शीरपर ढोळी, लालो बनाव्यो लेख;
लालो बनाव्यो लेख लईने, गाल गुलालनुं बिंदु करीने,
हरी शशी वदनी हरीने हेरी, मुखमंजन करी अंजन केरी. ११६
भरके सुलोचन पिचकारी, लई नेहनुं नीर रे,
करी कटाक्ष छिरकीयुं छबिथी, नव घन श्याम शरीर;

नवघन श्याम शरीर न जाण्युं, अन्यो अन्य महासुखमां रह्युं ;
पूरण प्रेम जगावीओ नारी, लटके सुलोचन पीयकारी. ११७
ललिताए ललकारो कीधो, हसकारो सहु साथ रे,
नेण वेणमां नेह जणावी, नाथने लीधी बाथ ;
नाथने लीधी बाथ आणाए, घेरे रथमां जाण्युं गोप गणाए,
हवे हगो राधाए दीधो, ललिताए ललकारो कीधो. ११८
जुवती जुथ जोड कुंजणी, शोकु पाणा मन श्याम रे,
सखा सरवने सान करीने, तेडीआ तेणी ठाम ;
तेडीआ तेणी ठाम ते ठाडे, आतुर ठीठी आवीआ आडे,
हृढ चित थई ऊभा दधिदाणी, जुवती जुथ जोड कुंजणी. ११९
चंग मृदंग उपंग मधुरी, मकुअर मुरली नाद रे,
झांझ मंजल सारंगी संगे, शिरणाईयोना साद ;
शिरणाईयोना साद ते सरया, कीधां काम उधापन करवा,
सुरत संग्रामे रचांमा धुरी, चंग उपंग मृदंग मधुरी. १२०
मत मार सकुमार साहेली, मारती मृगमद मार रे,
चंदन चोवा अतर अरगजा, ऊडे अबील अपार ;
ऊडे अबील अपार अलेखे, दाडकुधें हरखी देखे,
आंणे मान मरजाद मेहेली, मत्त मार सकुमार साहेली. १२१

પરસ્પરે પીચકારી પાંણે, પકડી છીરકે અંગરે,
હો હો હોરી ગોરી ભોરી, ફુદી ફુદી રમે રસ રંગ;
ફુદી ફુદી રમે રસ રંગ પ્રભુ સાથે, ખેલન્નતી ફુલ્યો ફુંકુંસું ગાથે,
એ સુખ માણે તે જન જાણે, પરસ્પરે પીચકારી પાંણે. ૧૨૨
અબીલ ગુલાલે અંબર છાયો, છલ્પેર મચ્યો મહા ખેલરે,
માનુની કેરું માન મુકાઈ, વાહાડી રંગની રેલ;
વાહાડી રંગની રેલ જમુનાં તટે, ગાતિ ઘુમારિ ગાલે બંસીધર,
સુક્ષ્મ બેહ યથામતિ ગાયો, અબીલ ગુલાલે અંબર છાયો. ૧૨૩
રંગ પતંગ કેસર કુમકુમ જલ, ચોઆ અરૂકે સુરંગરે,
ધુમ ધામ ધમમસતાં થાયે, છલવારી પ્રભુ સંગ;
છલવારી પ્રભુ સંગ તે લીધા, કુંજે કુંજ ખેલ અતિ કીધા,
જુગલ જોરી હોરી છે અવિચલ, રંગ પતંગ કેસર કુમકુમ જલ. ૧૨૪
પર્વ પંચમી સરવ પરવ મણી, માસ ગેર પ્રધાનરે,
વસુધા પરિ વ્રજલોમની માંહે, કીધો ખેલ ઘણો કાંહાંન;
કીધો ખેલ ઘણો કાંહાંન ગોપી માં, રોલે શ્યામ ગ્વાલટોળીમાં,
અઘાત લીલા છે કૃષ્ણજી તણી, પર્વ પંચમી સર્વ પર્વ મણી. ૧૨૫
પોહોન સમે પ્રભુ પ્યારી દેઊ, ખેલે ઘરી અતિ નેહરે;
ગુલાલ થાલ વિવિધ સુગંધ લઈ, નાંખે આપણી દેહ;

नाखे आपणी देह आनंदे, सुख लीधुं अधरामृत छंदे,
ए समये सुख कवि कहि न शके कोडि, पोढन समे प्रभु प्यारी हुली· १२६
अज इंद्रादी अमर अरु शंकर, उर एछे वृजवास रे,
गोपी जनने नेणे निरखी, पुष्पवृष्टि आकाशे ;
पुष्पवृष्टि आकाशेथी करे, जेई मोहे मन गर्वज हरे,
कहे सत्य करी देपारीशंकर किंकर, अज इंद्रादि अमर अरु शंकर· १२७
वसंत रितु वर्णन करूं केटलुं, जेजनो नावे पार रे,
श्री कृष्ण राधाजी केरो, वांकडो व्रज विहार ;
वांकडो व्रज विहार में कह्यो, सुक्षम गाई जेटलेथी रह्यो,
गाशी गाये गया एवुं जेटलुं, वसंत रितु वर्णन करूं केटलुं· १२८
प्राण लिलामें सुक्षम कही, चरित्र तो कर्यां अपार रे,
प्रकरणो प्रेपक प्रेपक थयां पूरां, वरणवुं राज विस्तार ;
वरणवुं राज विस्तार ते सूणे, द्वारका जेरनु महातम भूणे,
प्रभु प्रेरकथी पछी ते सही, प्राण लिलामें सुक्षम कही· १२९

अथ राज लिला - द्वारकांनुं वर्णन·

जेम जलिलाथा उप[illegible] देरमां, परमाणो एप्रकार रे,
जत्रा करथा द्वारकां जई, न रह्यो नर्क निवास ;
न रह्यो नर्क निवास निवारे, पितृ साहित पोताने तारे,

रीहेने त्याग्य सराहे सुरपुरमां, एम अतिलाषा उपजे उरमां. १३०
चाही चीतमां चीतवी चाले, चोंपे चांपी चरणरे,
पगपग पुन्य प्रागनुं थाशे, लय पांमे लय मरण;
लय पांमे लय मरणने त्यारे, माहा अघ नासे नाम उचारे,
निश्चे नाथ हाथ पण झाले, चाही चितमां चीतवी चाले. १३१
श्रेष्टमां सुता विसेष्टनी समता, करे न सरिता कोयरे,
सरज्यो सूर सुरी सरस्वती संगम, स्नान किये सुचि होय;
स्नान कीये सुचि होय ते सरवे, कळिमां पण कपिला छठ परवे,
रचे दूर नर्क रेहने दमता, श्रेष्टमां सुता विशेष्टनी समता. १३२
आपी सुरापी पूरण पापी, कर्म छिण कळिमांयरे,
अघम अघीपति मंदमती, अती गोमती संगमनाय;
अती गोमती संगम नाहे तेनीरे, सहजमां थाशे शुध्ध शरीरे,
तरे ततक्षण तीक्षण तापी, आपी सुरापी पूरण पापी. १३३
तत्व गोमती तीरथ केरं, सिंधो संगमनुं स्नानरे,
आप ताप महा पाप प्रजाळे, आपथी नासे अग्नान;
आपथी नासे अग्नान ते नासे, प्रौढ पांचर नर पावन थाशे,
दुर्कीत दाझे देखतां देरं, तत्व गोमती तीरथ केरं. १३४
जगत प्रसिध्ध जगतनुं देवळ, दोदरी दिव्य करंगरे,

ધર્મધામ અભિરામ અલૌકિક, ઉજ્વળ ઉગ્ર ઉત્તંગ;
ઉજ્વળ ઉગ્ર ઉત્તંગ સુધારે, ચીપે ચણીઓ ચતુર સલાટે,
કળિમાં કૃષ્ણરૂપ કેહે કેવળ, જગત પ્રસિદ્ધ જગતનું દેવળ. ૧૩૫
ભલું ભાગ્ય ભૂતળમાં ભાઈ, વસે ગોમતી ગામ રે,
દિવ્ય દ્વારકાં દેવન દુર્લભ, ધન્ય ધરણીમાં ધામ;
ધન્ય ધરણીમાં ધામ તે ધારી, ભવન મુક્ત નેવાં નરનારી,
પૂરણ પુન્ય તણી પુન્યાઈ, ભલું ભાગ્ય ભૂતળમાં ભાઈ. ૧૩૬
સુખ સંસારનું તેને સુલભ, સદા રહે હરિશર્ણ રે,
કિરતન કથા કરે કેશવનાં, ચિતમાં ચિંતન ચર્ણ;
ચિતમાં ચિંતન ચર્ણ તે ચાહે, નિત્ય નિર્મળ જળ ગોમતી નાહે,
દેવ દ્વારકાં દેખને દુર્લભ, સુખ સંસારનું તેને સુલ્લભ. ૧૩૭
અષ્ટ તીરથી કષ્ટને કાપે, નષ્ટ પાપે નિસ્તાર રે,
પંચે ભએ પ્રપંચ પંકના, વર્ણવું શો વિસ્તાર;
વર્ણવું શો વિસ્તાર વાણીએ, પુન્ય કીધાં સંપુરણ પ્રાણીએ,
અંતે અરિષ્ટ અનિષ્ટને આપે, અષ્ટ તીરથી કષ્ટને કાપે. ૧૩૮
મુક્તિ દાયક મુક્તિયે તારે, ભૂતળમાં સ્થળ સાત રે,
ચાર ચારુ આપે ચારેને, વેદ વિચારે વાત;
વેદ વિચારે વાત વખાણે, પૂન્ય ઘટે પૃથવી પરિમાણે,

गये द्वारकां देहन धारे, मुक्तिदायक मुक्ति अे तारे. १३९
कलेवर करवतथी वेहेरावे, पर्वतथी पडायरे,
वायु लक्ष करी विपु गाळे, हिमाळे अथडाय ;
हिमाळे अथडाये शीयाळे, जन्म जरा दुःख ते नव टाळे,
गोम्मती नाहे ते गर्भ न आवे, कलेवर करवतथी वेहेरावे. १४०
महितणना महात्म्यनो महिमा, अवसरनो अधिकाररे,
चारधामनुं चैतन शोले, सातपूरीनुं सार ;
सातपुरीनुं सार संभारे, सेहेसरवे स्वर्ग सधारे,
शास्त्र शिर धो संगमथी शीमा, महितणना महात्म्यनो महिमा. १४१
पृथ्वीपर पुरि सात केहेवाये, तरण तारण सुखदाईरे,
तेज रीते तारे उधारे, चार धाम समताई ;
चार धाम समताई केहेवाये, नाहे निरखे ते पावन थाये,
तेमां द्वारका अधिक महिमाये, पृथवीपर पूरि सप्त केहेवाये. १४२
पूरी सातने चतुर धाममां, तत्वप्रमाण श्रुणे वाण्यरे,
कोकन स्थानमां अेकज उत्तम, कोकमांथे शुल जाण्य ;
कोकमांथे शुल जाण तेनकी, क्यांक विशेष नथी त्रण पेकी,
पांच पुरी पेट द्वारका गाममां, पूरी सातने चतुर धाममां. १४३
श्रीपति सिंधु सुता सहूराने, समुद्र सरिता जळी क्षेत्र रे,

एन पांच वस्तु सहु स्थळ छे, तेथी अधिक पवित्र ;
तेथी अधिक पवित्र केहेवाए, वेद शास्त्र पण वधु करी गाए,
त्यांहां निवासथी जवजय जावे, श्रीपति सिंधु सुता सहराजे. १४४
श्रुति स्मृति अरु शास्त्र पूराण, महातम वर्णवे एहरे ,
तेज रीते श्री गोमतीने केहे, गए नावे करी एह ;
गए नावे करी एह ते प्राणी, जन्मे जत्रा एवुं जाणी ,
रेवा शंकर केहे करी प्रमाण, श्रुति संमती अरु शास्त्र पुराण. १४५
सर्व तीरथ सिरदार सदाए, श्री गोमतीजी केहेवाए रे ,
समुद्र संगमनुं अति माहातम, जाणी के जन न होय ;
जाणी के जन न होय नीत प्राणी, पुरीओ धाम सहु शीरोमण वखाणी ,
देवना देव श्रीपति अति थाए, सर्व तिर्थ सिरदार सदाए. १४६
नीरखी नेणे नीर नीर्मळ अती, आंखे उज्वळता होयरे ,
तीरे पोहोंचे पीर हराए, पग बोळे दुख खोए ;
पग बोळे दुख खोए वळी तरे, मरण तो मुख दूर जई करे ,
कर जाळे प्रभु जळ ले श्री गोमतीजी, नीरखी नेणे नीर नीर्मळ अती. १४७
भवनवी मस्तक नखशीख सुधी, नाहो ज्यां जळमां होयरे ,
ते तणां भाग्य कहुं शुं वखाणुं, कुळ आखुं तरी जाए ;

કુળ બાધું તરી જાએ તે ઘડી, સ્વર્ગધારી પગથી નઈ ચડી,
સર્વ પદાર્થ મળે રખે કુબુધ્ધિ, માનવી મસ્તક નથરી બસુધી: ૧૪૮
આદ્ય ગંગા શ્રીગોમતી કહીએ, રહિયે કરી નિવાસરે,
સર્વ સરિતા તીરથો ત્યાં આવે, પોતે ન જાએ કોએ પાસ;
પોતે ન જાએ કોએ પાસ પ્રસંગે, તીરથ માત્ર છે એને અંગે,
ભૂવૈકુંઠ શ્રીદ્વારિકાં લહિએ, આદ્ય ગંગા શ્રીગોમતિ કહિએ: ૧૪૯
કેટલું દ્વારકાં મહાતમ કહું, હું અબુધ મતિહીણરે,
શાસ્ત્ર આધારે કિંચિત કહી, કથાલ શુણિ પ્રાચીન;
કથાલ શુણી પ્રાચીન તે કરણે, સદા નાહુ જળ ગોમતી ચરણે,
નર્મદા શીવનમી ગામી ત્યાં રહું, કેટલું દ્વારિકાં મહાત્મ્ય કહું: ૧૫૦
રુકિમણીથી કેટલે કાળે, છેછાએ અવિનાશીરે,
શ્રીસહ રોભોધ્ધાર પધારયા, પયોનિધિ યો પાસ;
પયોનિધિ ચોપાસ તે ફરતે, કરી દરસન કુસોલ જ કરતે,
અંગ ઉછરંગ નેં ઉછળે આણે, રુકિમણીથી કેટલે કાળે. ૧૫૧
મનુષ્ય માત્ર જાત્રાએ જવા, શ્રીગોમતીથી જ્યાં ઘેરરે,
મનમાં મનોરથ કરીને ચાલે, પુનરપિ નાવે પેટ;
પુનરપિ નાવે પેટ સહુ પ્રાણી, શ્રીદ્વારકાં પેર એ જાણી,
ચડશે નાવે ગોમતિમાં ન્હાવા, મનુષ્ય માત્ર જાત્રાએ જવા. ૧૫૨

वेगे बेटतणी ने नावे, पोंहोच्यो पेले पाररे,
तूर्त तर्‍यो ने उतर्‍यो तीरे, प्राणी पारावार ;
प्राणी पारावार ते पळमां, झीलीओ चरण गोमतीजळमां,
दीनकर सुतने नावीओ दावे, वेगे बेट तणी ने नावे. १५३
तिलक करी त्यांथी ते टाणे, पुरमां करे प्रवेशरे,
के वैकुंठ के अमरपुरी, एम अंतरमां आवेश ;
एम अंतरमां आवेश ते आवे, रुंध रुंध थई शीश नमावे,
जुवन जन्म सफळ करी जाणे, तिलक करी त्यांथी ते टाणे. १५४

श्री बेटने नावेथी उतरीने जत्राळु लोक पुरमां आगळ जायछे त्यां पीहेलां मंदिरनी देहडीए पेरीए त्यांथी श्री राजधानीनुं वर्णन.

पोळे पेसतां पुर्वे पासे, पवनपुत्र प्रख्यातरे,
कुर्ग बैठा दरवाजे राजे, कुरी ईश्वर साक्षात ;
कुरी ईश्वर साक्षात ते कहिये, पेहेल पुजी पगपावन थईए,
वानर वृंद वसे त्यां वासे, पोळे पेसतां पुर्वे पासे. १५५
नीत नोबत नवरंगी वागे, शिरणाई ओना सोररे,
चाले पोहोर चो घडियां चालु, गरजे व्योम घन घोर ;
गरजे व्योम घन घोर ते घणे, हरख हैये जात्राळु तणे,

લીલા એવા લાસ્ય લાગે, નીતનોપ્ત નવરંગી વાગે. ૧૫૬
અહો રાત્રઉત્સવ ઉછરંગે, આંઝ આસર અણઘાર રે,
કેવળ કૃષ્ણ કૃપાનેં કીરતન, છત્ર ચંમર છડિદાર;
છત્ર ચંમર છડિદાર તે છાજે, ઘંટ ઘણું ઘેહેરે સુરગાજે,
શ્રીમંડળ સારંગી સંગે, અહો રાત્રઉત્સવઉછરંગે. ૧૫૭
તુળસી કૃષ્ણની કંઠી ગંઠી, માંહે મોતી પણ માળ રે,
વેચવા માટે લીલ સાથવા, એસે વિચ્ર વાચાળ;
એસે વિચ્ર વાચાળ સવારે, સમે શૃંગાર નોહોએ ત્યહવારે,
આલે લેવા કેઉ ઉત્કંઠી, તુળસી કૃષ્ણની કંઠી ગંઠી. ૧૫૮
મધ્ય મંદિર મહારાજ બિરાજે, લીલા લાવણ્ય ધામ રે,
નવ ઘન શ્યામ કામ કોટિક છબિ, અંગ અંગ અભિરામ;
અંગ અંગ અભિરામ તે અંગે, અમર ઓપે ઉર ઉછરંગે,
સુભગ શૃંગાર શોભતા સાજે, મધ્ય મંદિર મહારાજ બિરાજે. ૧૫૯

અંગનાં તથા ચરણનાં ચેહેનનું વર્ણન.

મંજુલ કોમોદકી કંબૂ, ચક્રાયુધ ભુજ ચાર રે,
દુષ્ટ નિવારણ કારણ ધારણ, કીધાં ભુજ હથીયાર;
કીધાં ભુજ હથીયાર તે ભણે, ચરણ ચિહ્ન એસીપેરે ગણે,
ધ્વજ સ્વસ્તિક નળીન જવ જંબુ, મંજુલ કોમોદકી કંબુ. ૧૬૦

अंग अलंगने अत्तर अघळां, प्रेमजनो नहि पार रे,
नीत्य प्रत्ये पंच्या मृत उपर, उष्णोदकनी धार;
उष्णोदकनी धार ते धीरे, सजळ सोहावे श्यामशरीरे,
लोहे वस्त्र लई शीतन सघळां, अंग अलंगने अत्तर अघळां. १५१
पछे प्रभु परिधानज धरे, परठो पाघ अलंकरे,
उपरणो ओढे अति उत्तम, अहु घुलीमां जनकार;
अहु घुलीमां जनकार जणाये, ओढि कृपा निधिकांत कृणाके,
केसर आदि लिलाखान करे, पछे प्रभु परिधानज धरे. १५२

संपूर्ण.

केवणदास मगनलालनी कंपनी रायपनमां अगाय-तानी अरुडी आगळ हरेक जातनां लुगडां वासण अने ओष-धीओ सस्ती कीमते वेचेछे. लोकोनो सामान पण फकसाई ले-ईने वेची आपेछे. कसराज पण करेछे.

[illegible]

[illegible]

[illegible]	०-३-०
[illegible]	०-१-०
[illegible]	१-१८-०
[illegible]	०-४-०
[illegible]	०-३-०
[illegible]	०-१-०
[illegible]	०-३-०
[illegible]	२-०-०
[illegible]	०-१-०
[illegible]	०-१-३
[illegible]	१-१५-०
[illegible]	१-०-०
[illegible]	१-०-०

[illegible]